

ljudstvo cerkev, »ker je od prekletih heretikov omadeževana in ker se v njej ne opravlja sveta maša, ampak žrtva Apolonu!« Razkačeno ljudstvo je preklinjalo Latince in govorilo, da rajše vidi turški turban v Carigradu, kakor papeževo tijaro. Ta želja se jim je izpolnila. Dne 29. majnika l. 1453. je padel Carigrad v roke sultanu Mohamedu II. Kakor valovje je drlo ljudstvo v »krivoversko« cerkev sv. Sofije in vpilo za pomoč, toda pomoč ni prišla od zgoraj: — šiba božja dolgo prizanaša, a njeni udarci so strašni, kadar pride dan plačila. — Za grško cerkev so nastali žalostni časi: njeni najvišji poglavarji, carigrajski patrijarhi, so odslej slepo orodje brezvestnega Turka, katero mu večkrat prav dobro služi za odiranje podložnih narodov, kar nam najlepše svedoči novejša zgodovina Bolgarov in Grkov.

V 26. poglavju nam podaje pisatelj sliko strašnega robstva carigrajske cerkve pod turško vlado: patrijarški prestol se je prodajal; kdor je Turku bolje plačal, ta je bil patrijarh; podložni škofje so morali tudi kupovati svoje stolice in mu še vrh tega plačevati masten davek. Škofje so pa nižji duhovščini nalagali neznosna bremena, ta je pa zopet ubogi raji izsesavala kri. Najhujše je grška duhovščina zatirala bolgarski narod, hoteč mu zatreti vsako duševno in gmotno moč, vzeti mu jezik in ga popolnoma pogrečiti.

Carigrajski patrijarh ni dolgo užival svoje oblasti nad izhodom, dandanes je njegova oblast le senca, in še to izgubi, ko Turku v Evropi izginejo tla pod nogami. Težišče »pravoslavne« cerkve je dandanes v Rusiji; ruska cerkev je planet, krog katerega se sučejo druge cerkve kot trabanti, od njene usode zavisi usoda drugih cerkvā. Ruski narod je prevzel nalogo, katero je previdnost božja nekdaj namenila Grkom, to namreč, da privede izhodno cerkev zopet v krilo prave Kristusove cerkve. V 27, 28. poglavju in v »završetku« govori o naukih izhodne cerkve, o nekaterih razlikah med zahodno in izhodno cerkvijo ter posebej opisuje stanje ruske cerkve. V teh točkah se pisatelj ozira na mnenja raznih pisateljev, ker se ne strinjajo vsi (tudi katoliški ne) v tem, koliko je izhodna cerkev odstopila od nauka rimske cerkve. Dokazuje, kako se izhodna cerkev vedno bolj približuje kalvinskim in protestantovskim zmotam, ker nima dovolj moči, da bi poruvala s svoje njive škodljivi plevel.

Tudi se ne strinja pisatelj z onimi, ki mislijo, da ni daleč čas, ko se Rusija, in ž njo druge cerkve povrnejo v naročje rimske cerkve. Pisatelj pač prav misli in pritrditi mu moramo gledé na zgodovino in današnje stanje onih cerkvā. Dokler se ne izpremeni v Rusiji politični sistem, ni upati, da bi prišlo do zjedinenja; ko bi tudi prišlo, bilo bi to delo cezariзма in njegove politike — poslopje, zidano na pesku. — Toda Bogu ni nič nemogoče.

To je tedaj kratek obseg tega imenitnega dela, ki je doslej jedino te vrste med katoliškimi Slovani. Nevtrudljivemu pisatelju moramo biti hvaležni za ta dar, s katerim nam je tako učen, natančno in nepristrano razvil zamotano in pereče vprašanje, ki je velikega pomena za

slovanstvo. Tudi nasprotnik mu mora priznati, da ga pri sestavljanju ni vodila strast in pristranost, ampak čista ljubezen do resnice. V pripovedovanju pisatelj vendar ni mrzel kakor kamen, ampak vidi se, da živo čuti globoko rano, ki jo je vsekaj razkol krščanstvu in posebej slovanstvu. S kakim zanimanjem je sestavljal svoje delo, spričuje to, da je nalašč potoval v Italijo, da bi sam pregledal izvirne spise florentinskega zbora, ki se tičejo unije. — Tvarine ni zajemal samo iz gotovih zgodovinskih del, ampak je prebrskal celo kopo starejših zahodnih in izhodnih virov. Cena II. zvezku je ista kakor I. t. j. za naročnike 2 gl., za druge pa 3 gl. Komur je mogoče, naj žrtvuje 6 gl. za to veliko in redko delo, ki bi bilo na čast vsakemu, tudi svetovnemu slovstvu. F

Knjige „Matica Hrvatske“ za leto 1891.

Omenjamo kratko še poslednjo knjigo »Mat. Hrv.« za l. 1891., namreč prevodov grških in rimskih klasikov zvezek deseti: »**Plutarhovi izabrani životopisi**« znamenitih Grka i Rimljana. Dio drugi. Životopisi znamenitih Rimljana. Preveo, uvod i bilješke napisao Stjepan Senc. 8°. Str. 332. Cena za ude 1 gld., za neude 1 gld. 50 kr. — Knjiga obsega te življenjepise: »Gaj Marcije Koriolan, Marko Katon, Tiberije Grakho, Gaj Grakho, Lucije Kornelije Sula, Ciceron, Cezar.« Na koncu knjige so »bilješke«. — Plutarhovi življenjepisi so bili največjim možem prijetno in vspodbudno berilo. Res je zanimivo, dasi ne povsem kritično, njegovo pripovedovanje. Zato je prav primerno, da jih je dala »Matica Hrvatska« na svetlo, zakaj umevni so bolj, kakor mnogi drugi stari spisi, navadnemu čitatelju. Gosp. St. Senca prevod je lahek in umeven; čitatelj se ne izpodtika nad tujimi izrazi in besedami. Po naših mislih je ta prevod prav dragocen člen v lepi kiti starih klasikov, katere tako umno in stanovitno podaje »Matica« svojemu narodu.

Le nekako mimogredé moremo izpregovoriti o dveh drugih delih.

»**Sinda.**« Pjesan iz hrvatske prošlosti. Spjevao Božidar Kukuljević Sakcinski. Zagreb. Dionička Tiskara. 1891. 8°. Str. 91. Za naslovno stranjo čitamo; »Uspomeni premiloga oca svoga Ivana Kukuljevića Sakcinskoga posvećuje pjesnik.« Iz tega vidimo, da je pesnik tega speva sin znanega hrv. pisatelja, katerega smrt smo tudi v tem listu naznanili. Predmet temu eposu je povzet iz bojev Hrvatov (in Ogrov) s Tatari, ko je prišlo do bitve »na grobničkom polju« ali bolj resnično: v dalmatinskom Podgorju. O duhu pesmi pričajo vrstice:

Hrabri, gle, Hrvati
Za svetu vjeru i slobodu tvoju
U psoglavčkom užasnome boju
Ko lavovi su boriti se znali
Dok narodi su tvoji mirno spāli!
Hrvate poštuj čovjek, sviete holi,
Da ne bje njih: proždrieše te Mongoli.